

שמרו וד רשו

(ד"ה א' כ"ח ח)

עניני פורים המשולש

Issue 85

A publication of K'hal Adath Jeshurun of Monsey

פורים המשולש תשס"ח

◀ על הניסים ◀ שואלין ודורשין ◀ אבילות בט"ז ◀ תחנון בט"ז לבני הפרזים	◀ טלטול מגילת אסתר בשבת ◀ מתנות לאביונים ◀ סעודת פורים ◀ משלוח מנות	◀ קריאת מגילה בי"ד ◀ קריאת המגילה בעשרה ◀ קריאת ע"ש דינו כזמנו? ◀ קטן (בן כרד) שהגדיל בט"ז

קִיְמוּ וְקַבְּלוּ הַיְהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַל זְרָעָם וְעַל כָּל הַזְּלוּיִם עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲבוֹר לְהַיּוֹת עֲשִׂים אֶת שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה כְּכַתְּבָם וְכִזְמוֹתָם בְּכָל שָׁנָה וּשְׁנָה

(אסתר ט' כ"ז)

The Maharal points out that the Yomim Tovim that we commemorate throughout the year, are all components of a greater calendric cycle. The succession of Yomim Tovim begins with Pesach, where we begin our transition from the abyss of Mitzrayim climbing upward towards Matan Torah¹. The Yom Tov of Purim represents the apogee of this cycle of festivals². Purim is normally celebrated on the 14th of Adar for those dwelling in the הפרוזות – the “scattered” (unwalled) cities, which is the case for most of Klal Yisrael. In cities that have or had a protective wall encircling them from the times of Yehoshua Ben Nun, Purim is celebrated on the 15th of Adar (known as Shushan Purim)³.

This year the 14th of Adar occurs on Erev Shabbos, and the 15th on Shabbos itself. This occurrence is a relatively rare one, occurring (on average) only about once every 8-9 years. In fact, the next time this will occur is in 13 years, in 5781. When the 15th of Adar falls on Shabbos, those living in walled cities such as Yerushalayim experience a segmental version of Purim known as פורים המשולש – the “Threefold Purim”, as we shall explain. Although most Jews are technically unaffected by this anomaly⁴, upon examination of some of the Halachic difficulties and discussions regarding פורים המשולש, the relevance to the laws of Purim in general is quite clear.

There are four basic Mitzvos observed on Purim: Reading the Megillah, מתנות לאביונים, משלוח מנות, and the Seudah. Each of these Mitzvos need to be observed on פורים משולש over the course of the three days (i.e. Friday, Shabbos, or Sunday). Which of the Mitzvos are observed on which of the days is the subject of our forthcoming discussion.

Megillah Reading: The Mishna tells us that when the 14th of Adar occurs on Erev Shabbos and the 15th occurs on Shabbos, walled cities such as Yerushalayim (hereafter referred to as simply “Yerushalayim”) read the Megillah on the same day as

¹ראה מהר"ל גבורות ה' (פמ"ו), תפארת ישראל (פכ"ז).
²ע"ס' הל' חג בחג (פורים משולש – הקדמה) שהסביר טעם לזה, דסיום ועיקר הוא "דורש טוב לעמו" ומצטרף בצרת רבים, ע"ש.
³מגילה ב' ע"א, "מגילה נקראת באחד עשר, בשנים עשר, בשלשה עשר, בארבעה עשר, בחמשה עשר, לא פחות ולא יותר. כרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון קורין בחמשה עשר, כפרים ועיירות גדולות קורין בארבעה עשר, אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה".
⁴למעשה רק בירושלים קוראים בט"ו בודאי, ומלבד ירושלים אין שום מקום בעולם שלא יצא מגדר ספק מוקף או ודאי פרוז. ועל משנה ברורה (סימן תרפח סק"ט) "ובמדינות אלו בכרכין המוקפין חומה אין להסתפק שמה מוקפין מימות יהושע ב"נ לפי שהם מצפון ורחוקים מא"י וידוע שלא היו מיושבים בזמן יהושע", אולם בהרבה מקומות בא"י קוראים בב' ימים מספק, ע' פאת השלחן (ס"ג ס' ט"ו), וס' א"י להרימ"ט, וע"ע בשו"ת דברי יוסף (ס' ב'), שבכל ערי ישראל הקדומים יש להסתפק. ונפרט כמה מהערים הנהגים להסתפק בהם: **טבריה** - (מגילה ה' ע"ב) "חזקיה קרי בטבריא בארביסר ובחמיסר, מספקא ליה אי מוקפת חומה מימות יהושע בן נון היא אי לא. ומי מספקא ליה מלתא דטבריא? והכתיב (יהושע י"ט) וערי מבצר הצדים צר וחמת רקת וכנרת, וקיימא לן רקת זו טבריא! - היינו טעמא דמספקא ליה: משום דחד גיסא שורא דימא הות. אי הכי אמאי מספקא ליה? ודאי לאו חומה היא! דתניא: (ויקרא כ"ה) אשר לו חמה - ולא שור איגר, סביב פרט לטבריא שימה חומתה. - לענין בתי ערי חומה לא מספקא ליה, כי קא מספקא ליה - לענין מקרא מגילה: מאי פריזים ומאי מוקפין דכתיבי גבי מקרא מגילה, משום דהני מיגלו והני לא מיגלו, והא נמי מיגליא, או דלמא: משום דהני מיגנו והני לא מיגנו, והא נמי מיגינא. משום הכי מספקא ליה", וע"כ כל המשנה ברורה (סימן תרפח סק"ט) "וטבריא צריך לקרות בה בי"ד ובט"ו שספק אם היא חשוב כחומה". וכן **חברון**, **צפת**, **שכם**, **חיפה**, **עכו**, **גוש חלב**, **יפו**, (ובזה נכלל גם **בני ברק**, לשיטת החזו"א (ס' קנ"ג סק"ג) דגם סמוך ונראה לעיירות מסופקות חייב בב' ימים (וכ"כ בס' פאת השלחן ס' ג' ט"ו)), ודלא כהמ"ב (ס' תרפח ביאור ד"ה או), **לוד** - (מגילה ד' ע"א) "לוד ואונו וגיא החרשים מוקפת חומה מימות יהושע בן נון הוו", ואפ"ה בלוד של היום קורין בברכה רק בי"ד על שו"ת מנח"י (ח"ח ס' ס"א), ושו"ת יבי"א (ח"ז ס' ס), **רמלה**, **עזה**, **יריחו** - המקום המדויק של יריחו הקדום אינו ידוע, ע' שו"ת משנת יוסף (ח"א ס' נ"ג) שהוא המקום הנקרא, Tel-es-Sultan, וע' שו"ת להורות נתן (ח"ב ס' נ"ה), **בית שאן** - ע' כפתור ופרח (ס' ז'), וע' מקראי קודש (פורים ס' כ"ב), **אשקלון** ו**באר שבע** - ע' ס' ימי הפורים. ובח"ל כמעט אין מקום מסופק (ע' מאירי מגילה ב' ע"א, אם גזרו בכלל על ערי חו"ל או רק בערי א"י משום כבודה), רק **בפראג**, ע' חיי אדם (כלל קנה ס"ח), מיהו בשו"ת תשובה מאהבה (ס' ר"י) חולק דאינו בכלל המסופקין, ו**בדמשק** ו**בגדד** מסופקים ג"כ (ע' כף החיים ס' תרפ"ח ס"ק כ"ח, בן איש חי פ' תצוה), ובענין אם סומכים על ספרי היסטוריו, ע' שו"ת בשמים ראש (ס' שמ"ט) שאין סומכין, ובשערים מצוינים בהלכה (ס' קמ"א סק"ב) כ' שאם שגור בפי העולם במשך הדורות אפשר דשאני.

everyone else – on Erev Shabbos⁵. The Amoraim give two reasons why the Megillah is not read on Shabbos. The first reason given is the same as by other Yomim Tovim such as Succos and Rosh Hashana, where we do not shake Lulav or sound the Shofar on Shabbos. This is referred to as גזירה דרבא – the edict of Rabah, which was instituted out of concern that in his zeal to learn how to perform the Mitzvah, one may come to inadvertently carry a Lulav or Shofar in the street on Shabbos. On Purim we are similarly concerned that one may carry his Megillah in the street and inadvertently transgress Shabbos⁶. The second reason given by Rav Yosef is that since normally the reading of the Megillah is accompanied by the distribution of מתנות לאביונים, the poor will be disappointed if the reading is on Shabbos when no money can be distributed⁷.

The Gemara cites a dispute regarding when a group of ten people is required for the reading of the Megillah (on a regular Purim). Village dwellers that could not travel to the cities for Krias Megillah were permitted to read the Megillah on one of the three days preceding Purim⁸. Rav states that when the Megillah is read on one of these earlier days ten people are required for Krias Megillah. In absence of ten people, sufficient פרסומי ניסא would be lacking. When one reads on the appropriate day – בזמנה, says Rav, one may read the Megillah alone without a group of ten⁹.

Rav Assi argues that even on the correct day of Purim one is required to read the Megillah with ten people. The Rishonim dispute whether Rav Assi meant that one who reads the Megillah alone has not fulfilled his obligation at all, or simply that it is preferable not to do so¹⁰. The Shulchan Aruch rules that even when reading the Megillah on the appropriate day, one should preferably read it with ten people. If he cannot do so, he has still fulfilled his obligation¹¹.

The above is in regard to an ordinary Purim. When it comes to פורים משולש, as stated, those residing in Yerushalayim read the Megillah on Friday instead of Shabbos. When Krias Megillah was originally enacted by the הגדולה אנשי they intended the Megillah to be read on the day of Purim, regardless if it falls on Shabbos or not. Only later was it decreed not to read the Megillah on Shabbos, to prevent Shabbos transgression. This fact leaves us to ponder: When a resident of Yerushalayim reads the Megillah on Friday the 14th of Adar, is he considered to be reading at the appropriate time – בזמנה, or is he to be compared to a village dweller reading the Megillah on a premature date? If he is to be considered reading at an early time – שלא בזמנה, then a resident of Yerushalayim reading the Megillah in Yerushalayim require a group of ten. Although everyone should have ten people for Krias Megillah, in the case of פורים משולש it would be an absolute requirement¹².

In actuality the Rishonim are divided on this issue. Is Krias Megillah for Yerushalayim (on the 14th) considered the appropriate time - בזמנה or not? Many Rishonim contend that it is considered the appropriate time, since everyone is reading on that day and there exists no lack of פרסומי ניסא. Hence, the Megillah may be read alone with a Bracha (when ten people are

⁵ (מגילה ב ע"א) "חל להיות בשבת - כפרים ועירות גדולות מקדימין וקורין ליום הכניסה, ומוקפות חומה למחר."
⁶ (מגילה ד ע"ב) "אמר רבה: הכל חייבין בקריאת מגילה (ובתקיעת שופר), ואין הכל בקיאין במקרא מגילה, גזירה שמא יטלנה בידו וילך אצל בקי ללמוד, ויעברנה ארבע אמות ברשות הרבים. והיינו טעמא דשופר, והיינו טעמא דלולב." וע' רש"י (סוכה דף מב ע"ב) "ללמוד - נענועו או ברכתו", והסביר בטורי אבן "היינו כיון דדבר מצוה הוא מצוות גורמת לו לבא לידי העברה וכיון דמילתא דשכיחא היא ע"י בהילת מצוות לבוא לידי העברה אע"ג דדבר מצוה הוא גזרין אבל דבר רשות דאינו בהול לא שכיח ואע"ג דדבר רשות הוא לא גזר כיון דלא שכיח." **ויש** להבין למה גזרו במגילת אסתר ולא בסוכות במגילת קהלת ופסח בשיר השירים? ומצינו בזה כמה תירוצים: א) שאינו חיוב, וכמ"ש רש"י (מגילה דף ד ע"ב) "הכל חייבין - ומתוך שהוא מחוייב בדבר הוא בהול לצאת ידי חובה", ב) אינו מוטל על כל הציבור: ע' שערים מצוינים בהלכה (מגילה ד' ע"א) ע"פ צ"ח (פסחים ס"ד ע"א), ובענין למה לא גזרו במילה? כתבו התוספות (מגילה דף ד ע"ב) א) שכן נכרתה עליה י"ג בריכות, ב) אין אדם מל אלא אם כן הוא בקי, והר"ן תירץ שרק האב טרוד, וע' מאירי דש"ה דכתב "וביום השמיני" רבות שבת, ולא גזרו במצה (ללמוד ברכת) משום דא"כ היא עקירה מהנשים לגמרי דאינו מצווין ללמוד הלכותיו, כ"כ בכלי חמדה (פורים ס' צ"ז) או דא"כ היא בטל מסעודת שבת לגמרי, (שם ס' קד). וע"ע שאגת ארי (ס' נ"ו), וש"ת בשמים ראש (בסופו בהשמטה).

⁷ (שם) "רב יוסף אמר: מפני שעניהן של עניים נשואות במקרא מגילה." וע"ש בתוספות שכ' ע"כ צ"ל דרב יוסף לא פליג אטעמיה דרבא דהא גבי שופר ודלולב ליכא טעמא אחרינא מכל מקום קאמר הכא טעמא אחרינא משום דאיכא נפקותא מיהא במקדש דליכא שבות ואפ"ה אסור משום האי סברא דקאמר רב יוסף". אולם בטורי אבן חולק (לשיטתו הנ"ל) וז"ל, "ומגילה כדבר רשות משי לי ר"י וכיון דאין בו משום בהילת מצוה ה"ל מילתא דלא שכיחא ולי"ג משום שמא יעביר לפיכך מפרש בה טעמ' אחרינא מפני שעניהן וכו'." וע' כלי חמדה (פורים ס' קא).

⁸ "מגילה ב ע"א" אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה", אמנם כבר בזמן חז"ל לא נהגו כן כדאייתא שם "אמר רבי יהודה אימתי - בזמן שהשנים כתיקן, וישראל שרויין על אדמתן. אבל בזמן הזה, הואיל ומסתכלין בה - אין קורין אותה אלא בזמנה".

⁹ גמ' (ה ע"א) "אמר רב: מגילה, בזמנה - קורין אותה אפילו ביחיד, שלא בזמנה - בי'. ר"א אמר: בין בזמנה בין שלא בזמנה בי'. הוה עובדא וחש ליה רב להא דר"א."
¹⁰ רש"י כ' דלר"א יחיד יוצא בדיעבד, וכ"כ בעל המאמר, ראב"ד בהשגות (פרק א' דמגילה הלכה ז'), ראב"ד (מגילה דף ה עמוד א) "ורב אסי אמר בין בזמנה בין שלא בזמנה - מצוה לחזר אחר עשרה, משום פרסומי ניסא, אבל אי לא אשכח עשרה - לא אמר רב אסי דלא ליקרי, שאין איסור קריאתה ביחיד, אלא מצוה לקרותה בעשרה". אמנם בתוס', רא"ש, ובר"י פירשו דאינו יוצא אפי' בדיעבד.

¹¹ בענין מסקנת הסוגיא הנ"ל נתחבטו בו קדמאי, ובעיקר באים מכח הסוגיא לקמן (מגילה יט ע"ב) "אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: הקורא במגילה הכתובה בין הכתובים - לא יצא. ומחו לה אמוחא: בצבור שנו", וכתבו התוס', רא"ש, ר"י ור"פ דר' יוחנן קאי בשיטת רב. ומש"ה פסקו דבזמנה ביחיד יוצא לכתחילה, ע' רמב"ן (מלחמת ה'), ר"ח, הגהות מיימוניות (הלכות מגילה פרק א הלכה ז), קורין אותה אפילו ביחיד, וכתבו התוס', רבינו שמריה, תוס' (ד"ה הוה עובדא). **ויש** שפסקו כרב אסי דיחיד אינו יוצא אפי' בדיעבד: ראה בה"ג (עמ' רל"ו), ספר יראים, רב עמרם, רבינו גרשם, רא"ש (פ"א ס"ו), מרדכי (ס' תשפ"ב) ומ"מ כ' דמשום פרסומי ניסא קרי להו בלא ברכה, **ובקריאה שלא בזמנה:** ברש"י, מאירי, בעל המאמר (ה), רבינו האי גאון בתשובה שהובאה בשבולי הלקט (ס' קצ"ה), ראב"ד בהשגות (פרק א' דמגילה הלכה ז'), רבינו ישעיה הראשון בפסקיו למגילה (ה' ע"א), רא"ש, ריטב"א, ר"ש, פסקו דבדיעבד אף ביחיד יוצא, אולם הרבה פוסקים מביאים מהירושלמי (מגילה פרק א הלכה ג) "רבי בא בשם רב יהודה כל שאמרו ידחה ממקומו ובלבד בעשרה", דאינו יוצא בדיעבד. וכ"כ בר"י, ותוספות, ע' שו"ת פרי הארץ (חלק ב' או"ח ס' א'), שו"ת כנסת יחזקאל (סי' י"ט), רש"ש (מגילה ה' ע"א) דעת התוספות, גר"א (ס' תרצ"ט ס"ח). ואכן בשו"ע פסק (או"ח תרצ"ט ס"ח) "מגילה בי"ד ובט"ו צריך לחזור אחר עשרה, ואם אי אפשר בעשרה קורים ביחיד". **וכתב** הרמ"א: "ואם קרא אותם בציבור, ואיזה יחיד לא שמעה, יוכל לקרות אפילו לכתחלה ביחיד, הואיל וקורין ריטב"א (ד' ע"א), וכ"מ ברא"ש (ס"ו).
אולם באותה העיר בעשרה (ב"ב בשם א"ח); וכשהיחיד קורא אותה בזמנה, צריך לברך עליה. (ב"ב). וכ"כ בארחות חיים (הלכות מגילה אות כ"ד) בשם הראב"ד, מאירי (מגילה ה' ע"א). וא"כ בבן כרך שנמצא בעיר בי"ד שפיר יוכל לקרות ביחיד גם להמחמרים, ודו"ק. וכ"פ פורים משולש (להגר"ש דבליצקי, מהדו"ה עמ' י"ד) "שלבגי הפרדים שם הלא היא קריאה בזמנה, שוב אין סברא לומר שהוא יצטרך י' לשם פרסום הנס...". אולם במשנה ברורה (ס"ק טד) בשם היד אפרים כ' דדין זה ש"הבא הרמ"א בשם או"ח אינו מוסכם לשאר פוסקים ולכן אף ככה"ג יחדר אחר עשרה אנשים, וע' הל' חג בחג (פורים משולש עמ' כ"א).

¹² ע"ב מקראי קודש (ס' נ' וע"ע עיר הקודש והמקדש (ח"ג פכ"ו ס"ב אות ה), חזון איש (בסי' קנ"ה אות ב'), ובצפנת פענח (הל' מגילה פ"א ה"ג) דהכפרים אינם מחוייבים בקריאה רק בשמיעה, ע"ש.

unavailable)¹³. Many others argue that even so it is not considered ברמנה and as such, one may not recite a Bracha when reading the Megillah alone in Yerushalayim¹⁴. The Mishna Berurah rules that a Bracha should not be recited¹⁵. R' Yosef Chaim Zonnenfeld זצ"ל, the מרא דאתרא of Yerushalayim, as well as others disagree and rule that a Bracha should be recited¹⁶. When reading for women, ten women is also sufficient (see notes¹⁷).

Another interesting query that arises on Purim משולש is the case of a boy becoming a Bar Mitzva on Shabbos. In this case, the boy heard the Megillah on Friday when he still retained the status of a minor. On Shabbos when he becomes obligated in Mitzvos, no one will read the Megillah despite the fact that it is technically the correct day for Krias Megillah. The Brisker Rov and others rule that in this case the boy should read the Megillah again on Shabbos, to fulfill Krias Megillah as an adult. In this case we are not concerned that he will carry the Megillah in the street since this is a rare and isolated case¹⁸. Others argue that once Chazal forbade Krias Megilla on Shabbos, it is forbidden for everyone without exception¹⁹. Some Poskim suggest that on Shabbos the boy should read the chapters of Tehillim found in Hallel, in place of reading the Megillah²⁰.

Since according to many Poskim, on פורים משולש one is required to hear the Megillah together with ten people, the Brisker Rov was extremely careful not to miss hearing a single word of Krias Megillah from the Baal Koreh²¹. Although on a regular year one can make up the words he misses by reading them from his own Megillah (or Chumash), on פורים משולש reading to oneself would not suffice since he did not hear those words together with the Tzibbur. The Chazon Ish dissents, stating that even one who catches up on some words on his own is still considered to have heard the entire Megillah with the Tzibbur²².

One additional point of contention in the Acharonim is in regard to a resident of Yerushalayim reading the Megillah for a resident of another place. As we explained, since the resident of Yerushalayim is not reading on the day originally intended for him, he may be unable to be מוציא someone who is fully obligated to read on the 14th²³.

¹³ רמב"ם (מגילה וחנוכה א ז') וכל אלו שמקדימין וקוראין קודם ארבעה עשר אין קוראין אותה בפחות מעשרה", (כן דייק באור שמח ובס' יד המלך), רש"י (מגילה דף ה עמוד א) "שלא בזמנה - כגון כפרים המקדימין ליום הכניסה - אין קורין אותה אלא בעשרה, דבעין פרסום ניסא.", ר"ח, מאירי, שו"ת תמים דעים (סי' ק"פ) בשם רבינו יהודה בר ברזילי אלברצלוני בספר העתים, ראב"ה (מגילה סי' תק"ס), ההשלמה, מאירי (מגילה ה' ע"א), שו"ת זכרון יוסף (דף קי"ח סע"ד), פתח הדביר על ספר העיטור (דף ק"ע ע"ב אות מ"ב).

¹⁴ בעל המאור בשם רבינו אפרים, אשכול (הלכות חנוכה ופורים סי' ז') בשם ר' אפרים. עיטור (בהלכות מגילה דף ק"ע ע"ב). ר"ן, ריב"ב, עיטור, רשב"א (ה' ע"א) "שלא בזמנה ב' יש מפרשים שלא בזמנה במקדים ליום הכניסה, וליטא דהא בימי רב ורב אסי כבר בטלה הקדמת הכניסה, אלא בשחל בשבת לבני העיירות או שחל בערב שבת לכרכין שמקדימין וקורין בערב שבת", ריב"א (מגילה דף ה עמוד א) "ונכון", רא"ש, אהל מועד, ב"י.

¹⁵ משנה ברורה (סימן תרצ"ס ס"א) "היינו ב"ד לעיירות וט"ו למוקפין ור"ל אף שהוא בזמנה ואיכא פרסומי ניסא בלא"ה שהכל קורין באותו זמן אפ"ה צריך לטרוח ולקבץ עשרה שיהיו בעת הקריאה משום פרסומי ניסא וכ"ש אם הוא שלא בזמנה כגון המפרש בים והיוצא בשיירא ואינו מוצא מגילה להולך עמו דמותר להקדים ולקרותה קודם שיוצא כנ"ל בסימן תרפ"ח ס"ז או דמתרמי יום ט"ו בשבת דצרכין המוקפין להקדים ולקרותו בע"ש כדאיתא שם בס"ו בודאי צריך לקבץ עשרה לקריאתו ובה עוד חמיר יותר דאי ליכא עשרה לא יברכו המוקפין עליה", שער הציון (אות נ"ט - ס"א), פ"ח, חוג הארץ (למהר"י אלגאזי), הל' חג בחג (פורים משולש עמ' כ"א), וכן אומרים בשם הגר"ז מבריסק.

¹⁶ פרי מגדים (סי' תרצ"א משבצות זהב סק"א), שו"ת קול אליהו (ח"ב או"ח סי' כ"ח), שו"ת בני בנימין (דף ק"ד ע"ג), חזון איש (בסי' קנ"ה אות ב'), שו"ת שלמת חיים (ס' שצ"ד) "לברך גם בביד, ותו לא מידי", הגר"מ טוקצ'נסקי בספר עיר הקדש והמקדש ח"א (פרק כ"ו ס"ב), קובץ בית אהרן וישראל (גליון קכ עמ' קכ"ג בשם הג"ר משה שטרנבוך שליט"א) "כן המנהג בירושלים", הנהגות הגר"ח, חוג הארץ "מנהג ירושלים", חזון איש (סי' קנ"ה אות ב'), שו"ת יחוהו דעת (חלק א סימן צ) "לכתחילה צריך לקרות המגילה בעשרה. ואם אין שם עשרה, קוראים את המגילה בפחות מעשרה בברכותיה", שו"ת יביע אומר (ח"א או"ח סי' מו), הגרשז"א זצ"ל (קובץ קול התורה גליון נח עמ' שלז).

¹⁷ להצטרף עם אנשים, הר"ן (פ"ב דמגילה) (הובא בהגהות מהר"א אזולאי על הלבוש ס' תרפ"ט) מתיר, וכל הרמ"א בשם מהריק"ש (או"ח תרצ"ח סי' ח) "ויש להסתפק אם נשים מצטרפות לעשרה.", וע"ש במשנה ברורה (סימן תרצ"ס ס"ג) "דאפשר דכיון דהוא רק משום פרסומי ניסא סגי אף בנשים, . אמנם הבה"ג הובא בטור כ' (אורח חיים סימן תרפ"ט) "מסתברא כי היכי דנשים מזמנות לעצמן ואינן מצטרפות לברכת הזימון ה"נ אינן מצטרפות ל' לכתחילה", ולדינא מחמירין, ע' פ"ח, א"ר, לבוש, ערוה"ש. וכל זה רק להצטרף עם אנשים, אבל י' נשים לעצמן שפיר מצטרף, ע' טור (אורח חיים סימן תרפ"ט) "ובה"ג ז"ל כ' מסתברא כי היכי דנשים מזמנות לעצמן ואינן מצטרפות לברכת הזימון ה"נ אינן מצטרפות ל' לכתחילה" [ומשמע דלעצמן מצטרפות], פ"ח (סי' י"ח), פמ"ג (סי' כ"ד), גר"א (או"ח תרצ"ח סי' ח) [שמדמה לדין ברכה"מ], רב פעלים (ח"ב או"ח סי' ס"ב), חזון איש (בסי' קנ"ה אות ב') "הרבה צדדים להקל", שלמת חיים (ס' שצ"ב) "פרסומי ניסא", חוג הארץ (למהר"י אלגאזי), הל' חג בחג (פורים משולש עמ' כ"א), מקראי קודש (ס' ל"ה), ציץ אלעזר (ח"ג ס' ע"ג). ולענין קטנים מצטרפים, ע' הגהות אשרי (פ"ק) שנסתפק בה, ובמגן אברהם (סימן תרפ"ח ס"ק יא). והמשנה ברורה כ' (סימן תרפ"ח ס"ק כ) "אכן אפשר דסגי בקטנים הואיל והוא רק משום פרסומי ניסא".

¹⁸ ציץ הקודש (ח"א סנ"ה אות ג) בשם הגר"ח זוננפלד זצ"ל, פסקי תשובה (ס' קנ"ז), הגר"י מבריסק הובא בשבט הלוי (ח"ה פ"ג), מהר"ל דיסקין (הובא בקובץ מנחת ירושלים). ובהגה' חשק שלמה (מגילה ה' ע"א) מסתפק בה. וע' קובץ בית אהרן וישראל (גליון קכ עמ' קי"ג).

¹⁹ הר צבי (או"ח ח"ב קכז), מקראי קודש (ס' נב א), עיר הקודש והמקדש (ח"ג פכ"ו ס"ט), פורים משולש (הגר"ש דבליצקי, פ"ה ס"ב הערה ו), שבט הלוי (ח"ה ס' פ"ג), לב העברי, מגן אברהם (סימן תרצ"ב ס"ו) עמ"ש שו"ע "מי שהוא אנוס קצת ואינו יכול לילך לב"ה וצריך להמתין עד אחר שקראו הקהל, וקשה עליו לישב בתענית כ"כ, יכול לשמוע קריאתה מבע"מ מפלג המנחה ולמעלה", וכל המ"א "נ"ל דאפי' בשבת מותר לעשות כן כשיש לו איזה אנוס כמ"ש סי' רצ"ג אך יש לאסור דאין קורין המגיל' בשבת" וכל עליו בהגה' ברוך טעם דהוא מטעם לא פלוג רבנן, וע' עיר הקודש והמקדש. ובאמת יש לעיין אם יוצא בכלל בקריאה בשבת אחרי שגזרו חכמים לעקור דבר בשבט ואל תעשה, ע' תוס' (סוכה ב' ע"א ד"ה כי עביד), ר"ן (סוף פסחים כ"ה ע"ב ד"ה כל), רא"ש (הל' ציצית סי' י"ז), רבינו יונה (ריש ברכות ד"ה יש להקשות), שכתבו דאין יוצא. וע' קבא דקשייתא בס' חלקת יואב (קושיא צ"ט). אמנם בחידושי רעק"א (חגיגה מערכה ח' ד"ה והנה המג"א), כ' דינא. וע' ס' ציונים לתורה (להגר"י ענגיל סוף כלל ל"ז)

²⁰ ע"פ הגמ' (מגילה יד ע"א) "אי הכי הלל נמי נימא?.. רב נחמן אמר: קרייתא זו הילאל, רבא אמר: בשלמא התם (תהלים קי"ג) הללו עבדי ה' - ולא עבדי פ"רעה, אלא הכא - הללו עבדי ה' ולא עבדי אחשוורוש? אכתי עבדי אחשוורוש אנון, וכל המאירי (פסקים דף ט"ו) "דלטעם קריאתה זו היללה, אם אין לו מגילה יאמר הלל, ולטעם אכתי עבדי אחשוורוש, אף שאין לו מגילה לא יאמר הלל, וראשון נראה יותר.", ע' שו"ת מנחת יצחק (חלק ו סימן טז), וע' שו"ת חסד לאברהם (מהדו"ת או"ח סי' פ"א)

²¹ הגר"י מבריסק (מפי השמועה) הובא בשו"ת רבבות אפרים (ח"ה ס' פ"ג).

²² חזו"א (אורח חיים, מועד הלכות מגילה - סימן קנה אות ב ד"ה דין עשרה אינו) "מוכח מכאן דאע"ג דקרי לעצמו מ"מ מקרי עשרה, ונראה דאע"ג דאין קוראין כולן יחד בשוה אלא אחד ממהר קריאתו ואחד מרבה במתינות אין בכך כלום כמו הכא דקרי וכותבה ואינו מכיון עם הציבור מ"מ יצא אפי' לרב אסי, דלא משמע כלל דאירי דהציבור ממתין עליו עד שיכתוב, וכן הדין נותן דגם בתפלת עשרה כל שקבעו בב"א מקרי ציבור אחר הציבור מקרי בציבור, דכן הוא בכותבה"

²³ חקירה זו תלוי באשלי רברבי, ובעיקר בסוגיא דלקמן, ונבאר בקיצור. איתא בגמ' (ערכין ב ע"ב) "הכל חייבין במקרא מגילה, הכל כשרין לקרות את המגילה לאיתווי מאי לאיתווי נשים, וכדר' יהושע בן לוי, דאמר ר' יהושע בן לוי: נשים חייבות במקרא מגילה, שאף הן היו באותו הנס", ופירש"י (ערכין דף ג עמוד א) "לאיתווי נשים - שחייבות במקרא מגילה וכשרות לקרותה ולהוציא זכרים ידי חובתם", וכ"כ רבינו גרשום (שם), רשב"א (מגילה דף יט עמוד ב) "ולי נראה דכל שיעקר המצוה מדרבנן

The Pri Chadash states that a Megillas Esther on this Shabbos (since it is forbidden to read from) is Muktzeh, although on any other Shabbos it is not²⁴. Most Poskim disagree²⁵.

מתנות לאביונים: As we mentioned above, two reasons are given by Chazal for reading the Megillah in Yerushalayim on Friday instead of Shabbos. The second reason given by Rav Yosef was that the needy look forward to the day of Krias Megillah as the day that they will receive their מתנות לאביונים. As such, the propitious time for מתנות לאביונים is clearly on the day the Megillah is read (i.e. on Friday)²⁶. The funds should be given to the needy of Yerushalayim²⁷. Some Poskim state that one can also fulfill the obligation of מתנות לאביונים on Sunday, if he neglected to do so on Erev Shabbos²⁸. This is due to the fact that the monies given for מתנות לאביונים are meant to be used for the recipient's Seudas Purim on Sunday²⁹. R' Moshe Shternbuch writes that even one who gave on Friday should additionally give מתנות לאביונים on Sunday as a "Hidur"³⁰.

Shabbos: The addition of על הניסים is recited on Shabbos only. Some mention that one should also say על הניסים on Sunday as part of the Harochamon in Birchah Hamazon of the Seudah³¹. The Parsha of עמלק ויבא is read on Shabbos³².

כמגילה והלל חמירא ומצות חנוך קילא טפי והלכך לא מפיק" ולא פי' כתוס' מטעם תרי דרבנן, ומשמע דבאשה יכולה להוציא. וע' תורת חסד (ס' ל"ח) "חוב ראשוני דדברי קבלה דינא כדרבנן" ואשה המחוייבת מדרבנן (משום אף הם היו באותה נס) יכולה להוציא, וכ"כ רמב"ם (הלכות מגילה פ"א ה"א, ע' הגה"מ שם. וע' ר"ן (מגילה ב: ד"ה נשים) דמ"מ ראי להחמיר. **אולם** בתוספתא איתא (מגילה פ"ב ז') "נשים ועבדים וקטנים פטורין ואין מוציאין את הרבים ידי חובתן", וכ"פ בה"ג (הובא בתוס' ערכין ג ע"א ד"ה לאתווי, ומגילה ד ע"א ד"ה נשים), תוס' (מגילה ד ע"א ד"ה נשים) "דאשה מוציאה מינה אבל לא אנשים", תוספות (ערכין דף ג עמוד א ד"ה לאתווי נשים) - "שחייבות במקרא מגילה וכשרים לקרות ולהוציא זכרים ידי חובתן ל"ה אבל בה"ג לא פסק הכי ומביאין ראייה מן התוספות... נשים ועבדים וקטנים פטורין מקריאת מגילה עד כאן לשון התוספתא וההלכות גדולות הוסיפו אלא שחייבין בשמיעה לפי שהכל היו בספק להשמיד ולהרוג ולאבד". טור (אורח חיים סימן תרפט) "הכל חייבין בקריאת מגילה כהנים לויים וישראלים עבדים חלל ממזר נתין טומטום ואנדרוגינוס ומחנכין נמי הקטן בה נשים נמי חייבות בקריאתה ופירש"י שמוציאות לאנשים ידי חובתן ובה"ג כ' אע"ג שחייבות במקרא מגילה אינן מוציאות לאנשים", בית יוסף (אורח חיים סימן תרפט) "זמ"ש רבינו בשם בעל הלכות גדולות (הל' מגילה מ ע"ג). כתבוהו התוספות בריש ערכין (ג. ד"ה לאתווי) ובריש מגילה (ד. ד"ה נשים) והרא"ש כתב בריש מגילה (ס' ד) דברי רש"י ודברי הלכות גדולות ולא הכריע ומכל מקום דבריו נוטים כדעת בעל הלכות גדולות.. והמרדכי (ס' תשעט) כתב שראב"ה (ס' תקסט) פסק כבעל הלכות גדולות וראיה מתוספתא דמגילה... ועתה לא תקשה לרבי יהושע בן לוי מהתוספתא דהא נשים חייבות בשמיעה ולא בקריאה והיה דערכין יש לומר לפי פירוש הלכות גדולות דהא דקאמר נשים כשרות במקרא מגילה פירוש להוציא נשים כמותן", הגהות מיימוניות (הלכות מגילה פ"א ה"א) "ואומר רבינו שמחה שאין שייך לומר כאן אתי דרבנן ומפיק דרבנן הואיל ואין חייבים בקריאה אלא רק בשמיעה", וכ"פ לבוש (ס' תרפ"ט), וא"ר (שם). **ומצינו** בעיקר ג' טעמים להאוסרים לאשה להוציא אנשים, (ונפק"מ בנד"ד וגם אם יכולה להוציא עצמה). א) אין מצוה דרבנן מוציא מצוה מדברי קבלה (וא"כ ה"ה בנד"ד) - טורי אבן (מגילה דף ד עמוד א) "כיון דאסתר נאמרה לכ"ע ברוח הקודש לקרותה כדאמרין לקמן (דף ז' ע"א) הא ודאי כעין של תורה נאמרה כיון דאל אחד אמרן מפי אדון כל המעשה" ב"ה לאנשים נאמרה חיובה ולא לנשים אלא מדרבנן תיקנו והוסיפו לחייב נשים נמי... וכיון דעיקר חיוב מקרא מגילה לנשים ברוח הקודש ליתא אלא מהוספת חכמים ע"כ אינו אלא לחומרא ולא להקל להוציא את האנשים י"ח דהא מעיקר חיוב של רוח הקודש. אינן מחוייבות בדבר וא"א להו הוציא את אנשים המחוייבים מעיקר רוח הקודש". מיהו חולק עליו המשנה ברורה (סימן תרפט סק"א) וז"ל "ונשים - ואף דקריאה היא דבר שהזמן גרמא מ"מ חייבות שאף הן היו באותו הנס דמתחלה היתה הגזירה גם עליהם כדכתיב בקרא". ב) שחייבים רק בשמיעה: כ"כ הגהות מיימוניות (הלכות מגילה פ"א ה"א) "ואומר רבינו שמחה שאין שייך לומר כאן אתי דרבנן ומפיק דרבנן הואיל ואין חייבים בקריאה אלא רק בשמיעה", ערוה"ש (תרפ"ט סק"ה). ג) כבוד ציבור - תוספות (סוכה דף לח עמוד א) "אי נמי משום דרבים זילא בהו מלתא דהרי מגילה דנשים חייבות בה ופירש בה"ג דאין נשים מוציאות את הרבים ידי חובתן במגילה". מגן אברהם (סימן תרפט סק"ה) "ופסולה מפני כבוד הציבור ולכן אפי' ליחיד אין מוציאות דלא פלוג (רא"ם)", מגן אברהם (סימן רע"א ס"ק ב). ולהלכה פסק השו"ע (או"ח תרפט ס"ב) "וי"א שהנשים אינן מוציאות את האנשים". וע' רא"ש (ברכות פרק ג ס"ג) "אבל אשה אינה בכלל הערות לכן אינה מוציאה אלא מי שחיובו מדרבנן", דגול מרובה (ס' רע"א), שו"ת רבי עקיבא איגר (מהדורה קמא סימן ז) "במצוה דנשים חייבות גם המה בכלל ערבות", ושו"ת חלקת יואב (מהדורה ח"א ס' ל"ו) שחולק על הגר"ע, ואכמ"ל. **ובענין** אשה להוציא איש בקריאה שלא בזמנה (לאוסרים הנ"ל), ע' טורי אבן (מגילה דף ה עמוד א) "והשתא בחל בשבת אי אמרינן הא דקורין בע"ש מעיקר שברוח הקודש הוא נשים דקלישא חיובא דידהו אין יכולין להוציא אנשים דאלימא חיובן מעיקר שברוח הקודש ואי הא קריאה דע"ש בחל בשבת אפילו לאנשים אינו אלא מתקנת חכמים ולא מעיקר שברוח הקודש נשים מוציאות את האנשים י"ח מקריאה של בו ביום דהא חיובן שוה בקלישתא. ומיהו לפי שיטת התוס' דלקמן בפרק ב' (דף י"ט ע"ב) דקטן אע"פ שחייב מדרבנן אינו יכול להוציא גדול י"ח דבגדול הל' חד דרבנן דמגילה דרבנן ובקטן הל' ב' דרבנן דהא אינו חייב בכל המצות אלא מדרבנן ולא אתא ב' דרבנן דקליש ומפיק חד דרבנן דאליש טפי, א"כ לשיטתם נמי א"א לנשי" להוציא אנשים אפי' בחל בשבת אפ"ת דקריאה דע"ש אינו אלא מדרבנן מ"מ בנשי" הל' תרי מדרבנן דהא אפי' בקריאה בזמנה לגבייהו אינו אלא מדרבנן. מיהו להרמב"ן דס"ל דכל מדרבנן אין לחלק בין חד דרבנן לתרתי דרבנן כמו שאכתוב שם ולדבריו אשה אע"ג דהוי תרתי דרבנן מוציא' לאיש שלא בזמנה שאינו אלא חד דרבנן אכתי תיקש' לרבה הא דאמרן. ובקריאה של לילה כ' שם "דקריאת מגילה דלילה אפי' בזמנה אינו מעיקר דדברי קבלה ושברוח הקודש אלא מדרבנן בעלמא", ותלוי במחלוקת הנ"ל אם אינה מוציאה אנשים מטעם תרי דרבנן, ודוק. **ולענין הלכה** בנידונינו, כ' המשנה ברורה (סימן תרפ"ט סק"ח) "מי שדינו לקרוא בט"ו אינו יכול לקרוא ולפטור לבני י"ד בי"ד וכן להיפך כיון שאינו מחוייב עתה דבר [פר"ח] והפמ"ג כתב דבדיעבד אם בן כרך קרא לבן י"ד בי"ד יצא", הל' חג בחג (פורים משולש עמ' ל"א) "וכ"ש בנידון זה שיש כמה ראשונים המקילין וכנ"ל הערה 13), ואפי' להפר"ח", וע' ביאור הלכה (סימן תכב ד"ה הלל).

²⁴ פר"ח (אות ו), הנהגות הגר"ח, וע' שירי כנה"ג (ס' ש"ח וס' תרפ"ח) שמסתפק בזה.
²⁵ פורים המשולש (הרה"ג ר' שריה דבליצקי שליט"א).
²⁶ (מגילה ד ע"ב), "כדע"ל עלמא מיהא מגילה בשבת לא קרינן, מאי טעמא? אמר רבה: הכל חייבין בקריאת מגילה (ובתקיעת שופר), ואין הכל בקיאים במקרא מגילה, גזירה שמא יטלנה בידו וילך אצל בקי ללמוד, ויעבירה ארבע אמות ברשות הרבים. והיינו טעמא דשופר, והיינו טעמא דלולב. רב יוסף אמר: **מפני שעיניהן של עניים נשואות במקרא מגילה**. תניא נמי הכי: אף על פי שאמרו כפרים מקדימין ליום הכניסה - גובין בו ביום, ומחלקין בו ביום. - אף על פי שאמרו? אדרבה, משום דאמרו הוא! אלא: הואיל ואמרו שכפרים מקדימין ליום הכניסה - גובין בו ביום ומחלקין בו ביום, מפני שעיניהם של עניים נשואות במקרא מגילה".
²⁷ פורים המשולש (הרה"ג ר' שריה דבליצקי שליט"א).
²⁸ הנהגות הגר"ח, וע' שו"ת רדב"ז (ח"א ס' תקח).
²⁹ ובענין אם העני צריך להחזיק הכסף עד יום ראשון, ע' (בבא מציעא עח:): "מגבת פורים לפורים מגבת העיר לאותה העיר ואין מדקדקין בדבר אבל לוקחין את העגלים ושוחטים ואוכלים אותם והמותר יפול לכיס של צדקה רבי אליעזר אומר מגבת פורים לפורים ואין העני רשאי ליקח מהם רצועה לסנדלו אלא אם כן התנה במעמד אנשי העיר דברי רבי יעקב שאמר משום רבי מאיר ורבי שמעון בן גמליאל מיקל", ומזה כ' הטור (אורח חיים סימן תרצד) "ואין העני רשאי להוציאן לד"א אלא בסעודת פורים", אולם בבית יוסף כ' (סימן תרצד) "ויש לתמוה על רבינו [הטור] שפסק להאי ברייתא דקתני ואין העני רשאי ליקח מהם רצועה לסנדלו", וכ"פ מרדכי (בבא בתרא פ"א ס' תצא) "דא דתניא מגבת פורים דוקא ואינו יכול שנתנום לדבר אחר היינו דוקא הגבאי אבל בני העיר יכולים לשנות מגבת פורים לצורך מצוה אחרת", ר"ף (ב"מ ס' ח) "וכ"מ מרש"י (מגילה ד ע"א) "שואלין ודורשין - מעמידין תורגמן לפני החכם, לדרוש אגרת פורים ברבים", וריטב"א (סוכה מב ע"ב ד"ה ושא"ר כל הימים), וכ"פ א"ר (ס' תרפ"ח ס"ק י"ג), פמ"ג (א"א ס"ק ח'), שו"ת שו"מ (תליתא ג' ס' כ"ט), מטה יהודה, חסדי דוד, מחה"ש (אות יב), בגדי ישע, ערוה"ש.
³⁰ (מגילה ד ע"ב), "כדע"ל עלמא מיהא מגילה בשבת לא קרינן, מאי טעמא? אמר רבה: הכל חייבין בקריאת מגילה (ובתקיעת שופר), ואין הכל בקיאים במקרא מגילה, גזירה שמא יטלנה בידו וילך אצל בקי ללמוד, ויעבירה ארבע אמות ברשות הרבים. והיינו טעמא דשופר, והיינו טעמא דלולב. רב יוסף אמר: **מפני שעיניהן של עניים נשואות במקרא מגילה**. תניא נמי הכי: אף על פי שאמרו כפרים מקדימין ליום הכניסה - גובין בו ביום, ומחלקין בו ביום. - אף על פי שאמרו? אדרבה, משום דאמרו הוא! אלא: הואיל ואמרו שכפרים מקדימין ליום הכניסה - גובין בו ביום ומחלקין בו ביום, מפני שעיניהם של עניים נשואות במקרא מגילה".
³¹ פורים המשולש (הרה"ג ר' שריה דבליצקי שליט"א).
³² הנהגות הגר"ח, וע' שו"ת רדב"ז (ח"א ס' תקח).

ובענין אם העני צריך להחזיק הכסף עד יום ראשון, ע' (בבא מציעא עח:): "מגבת פורים לפורים מגבת העיר לאותה העיר ואין מדקדקין בדבר אבל לוקחין את העגלים ושוחטים ואוכלים אותם והמותר יפול לכיס של צדקה רבי אליעזר אומר מגבת פורים לפורים ואין העני רשאי ליקח מהם רצועה לסנדלו אלא אם כן התנה במעמד אנשי העיר דברי רבי יעקב שאמר משום רבי מאיר ורבי שמעון בן גמליאל מיקל", ומזה כ' הטור (אורח חיים סימן תרצד) "ואין העני רשאי להוציאן לד"א אלא בסעודת פורים", אולם בבית יוסף כ' (סימן תרצד) "ויש לתמוה על רבינו [הטור] שפסק להאי ברייתא דקתני ואין העני רשאי ליקח מהם רצועה לסנדלו", וכ"פ מרדכי (בבא בתרא פ"א ס' תצא) "דא דתניא מגבת פורים דוקא ואינו יכול שנתנום לדבר אחר היינו דוקא הגבאי אבל בני העיר יכולים לשנות מגבת פורים לצורך מצוה אחרת", ר"ף (ב"מ ס' ח) "וכ"מ מרש"י (מגילה ד ע"א) "שואלין ודורשין - מעמידין תורגמן לפני החכם, לדרוש אגרת פורים ברבים", וריטב"א (סוכה מב ע"ב ד"ה ושא"ר כל הימים), וכ"פ א"ר (ס' תרפ"ח ס"ק י"ג), פמ"ג (א"א ס"ק ח'), שו"ת שו"מ (תליתא ג' ס' כ"ט), מטה יהודה, חסדי דוד, מחה"ש (אות יב), בגדי ישע, ערוה"ש.
³⁰ תשובות והנהגות (ח"א ס' רל"ט).
³¹ בית יוסף (או"ח ס' תרפ"ח ד"ה ומ"ש מקדימין) "ובשבת יום ט"ו שהוא יום פורים אומרים על הניסים", שו"ת רדב"ז (חלק א סימן תקח), ברכ"י (אות י"ד), משנה ברורה (ס' תרפ"ח ס"ק י"ז) "ואומרים על הניסים - בשבת ולא בע"ש [שבאמת לכרכין זמנם בט"ו ולא בי"ד ורק משום גזירה כנ"ל הצריכו לקרות המגילה בע"ש ומ"מ אם

Seuda: The Passuk in the Megillah states "קִיְמוּ וְקַבְּלוּ הַיְהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַל זְרַעֲם וְעַל כָּל הַגּוֹלִים עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲבֹר" – "The Jews observed and accepted upon themselves, their progeny and all who joined them, so that it should not pass..."³³. The Gemara explains that the last two words יַעֲבֹר וְלֹא – so that it should not pass, teach us that although some of the Mitzvos of Purim may be observed in certain scenarios on an earlier date, they may never be observed after the day of Purim has passed³⁴. From this Gemara, many conclude that none of the Mitzvos of Purim may be observed after the 15th of Adar, even on פורים משולש³⁵. Others understand the Gemara to only be referring to the Mitzva of Krias Megillah and not to the Mitzvos pertaining to Simchas Purim, such as Seudah and Mishloach Manos³⁶.

The Yerushalmi states that when Purim falls on Shabbos, the festive Purim Seudah is delayed to Sunday, rather than being observed on Shabbos. Purim requires a special Seudah for the sake of Simchas Purim, which cannot be observed on Shabbos when one is already celebrating Shabbos³⁷. Many Rishonim and Acharonim rule in accordance with the Yerushalmi, that the Seudas Purim is observed on Sunday³⁸. The Shulchan Aruch and Mishna Berura rule likewise³⁹. Other Rishonim express doubt as to whether the above Gemara agrees with the Yerushalmi on this issue. The Meiri rules that the Seudah should take place on Friday, just like Krias Megillah⁴⁰. Others indicate that according to the Bavli, the ideal time for the Seudas Purim is on the day of Purim itself (i.e. on Shabbos)⁴¹. For this reason many Poskim encourage one to celebrate an additional Seudah on Shabbos (aside from the normal Seudas Shabbos) in honor of Purim⁴². If one is unable to eat an additional meal on Shabbos, he should at least add a special dish in honor of Seudas Purim⁴³. One should bear in mind that the most important Seudah is to be eaten on Sunday, as it is the main day for Simcha. One should take care not to become over-intoxicated on Shabbos and thereby be unable to fulfill the Mitzva of Simchas Purim on Sunday properly⁴⁴.

The Meshech Chochmo in his commentary on the Megillah mentions a novel concept. In the secular calendar the day is followed by the night, in contrast to our calendar where the night follows the day. Thus, when Achashveirosh decreed the annihilation of Klal Yisrael and subsequently their right to defend themselves on the 13th of Adar, it included the night that followed the 13th as well. The days of celebration that followed (the 14th and 15th of Adar) also included the night following them. Hence, the Meshech Chochmo concludes, on פורים משולש the propitious time to eat the Seudah is on Motzei Shabbos, the night after the 15th of Adar⁴⁵. This is not in conflict with the Passuk of יַעֲבֹר וְלֹא since at the time of the miracle of Purim the night was included with the previous day.

אמר אין מחזירין אותו וכן אין מוציאין בו ס' ולעיררות אומרים עה"נ ב"ד ולא בט"ו ועיר מסופק אם היא מוקפת מימות יב"נ אומרים עה"נ בשני ימים". אמנם יעוין בשו"ת רדב"י (חלק א סימן תקח) "וכן אם אמרו בשני הימים לא הפסיד דקושטא הוא דבשני הימים נעשו להם נסים ונפלאות כמו שמבאר בכתוב". בית יוסף (אורח חיים סימן תרפח) "ותמהני למה לא יאמרו על הנסים ביום ששי שבו קורין המגילה", תשובות והנהגות (ח"ג ס' רל"ט) "והיינו בסעודה שאוכל בה בשר ויין... כשיטת המאירי". ויש שכתבו שבט"ו אדר יאמר רק בהרחמן של בהמ"ז (ולא באמצע משום הפסק), כף החיים (ס' תרפ"ח ס"ק מ"ח) בשם מהר"י אלגאזי. וע' תשובות והנהגות (ח"ג ס' רל"ט) שלא יאמר כלל, ומ"מ כ' (ח"ד ס' קע"ז) "אבל האומר לא הפסיד... וצ"ב".

שו"ע (או"ח תרפח ס"ו) "וביום שבת מוציאין שני ספרים ובשני קורין; ויבא עמלק".

אסתר ט (כז)

מגילה ב ע"א "ואימא שיתסר ושיבסר - אסתר ט' ולא יעבור כתיב".

ע' לקמן בסמוך.

ר"ן (ה' ע"א). וע' שו"ת תשב"ץ (חלק ג סימן רצח) "ויום שלאחריו לסעודה אין אלא לתשלומין".

ירושלמי (מגילה פרק א הלכה ד) "וסעודת פורים מאחרין ולא מקדימין רבי זעורה בעא קומי רבי אבהו ויעשו אותן בשבת אמר ליה לעשות אותם ימי משתה ומשחה

את ששמחתו תלויה בבית דין יצא זה ששמחתו תלויה בידי שמים" (והיינו למ"ד דשבת חייב בשמחה, ע' ספרי במדבר פסיקא עז' "וביום שמחתכם אלו שבתות"),

והטעם למה לא מקדימין לע"ש כמו מגילה? ע' ר"ן "דלא מקדימין משום דאכתי לא מטי זמן חיובא" ובטורי אבן כ' (מגילה דף ד ע"ב) "ול"נ דה"ט דמאחרין השמחה

בחל בשבת דאי אמרת להקדים ליום הקריאה אתא למטעי ולומר דמצות שמחה נוהג ביום הקריאה כמו מתנות אביונים שגובין בו ביום ואתי תקלה לכפרים שמקדימין

וקורין ליום הכניסה וגובין בו ביום שיעשו מצות שמחה נמי בו ביום בכל השנים ולא בזמנה, ולדידהו כיון דאפשר בזמנה בשאר כל השני' בשחל י"ד בחול אינו נוהג אלא

בזמנה, אבל אי מאחרת ליה לשמח' בחל בשבת לא אתו כפרים למטעי לאחר כיון דאינו לא זמנו ולא יום הקריאה מידע ידעי דמשום דלא אפשר בזמנו מאחרין ליה,

אבל בהקדמה דידיה ליום הכניסה כיון דאפשר בזמנו לא מקדימין ליה. וכ"ת בחל בשבת לאקדומי לשמחה קודם יום הקריאה דעכשו נמי לא אתא למטעי כיון דאינו

לא זמנו ולא יום הקריאה. י"ל דאין מן הראוי להרחיק מצות שמחה מבזמנה כ"כ אלא בסמוך לו לפניו או לאחריו. ועוד יש לומר דאין ראוי להקדים עשי' לזכירה

כדאמר' לקמן בפ"ד (דף ל') גבי פורים שחל בע"ש לענין פרשת זכור".

ר"ף, ר"ן, כל בו, ארחות חיים, שו"ת תשב"ץ (חלק ג סימן רצח) "מה שאמרו בירוש' (מגילה פ"ק ה"ד) דסעודת פורים אינה נעשית בשבת ונדחית לאחר השבת אין

לנו בגמרא דידן מי שהוא חולק על זה, רע"ב (מגילה פ"א מ"ב), ב"ח, שו"ת רדב"ז (ח"א קמ"ז), קרבן נתנאל, שו"ת נודע ביהודה (ח"א סימן מ"ב).

שו"ע (או"ח תרפח ס"ו) "ואין עושים סעודת פורים עד יום אחד בשבת", מגן אברהם (סימן תרפח ס"ק י') "וגם אין בנו כח לחלוק על הירושלמי", משנה ברורה שם.

מאירי, המכתב, וכ"פ בהנהגות הגרי"ח לנהוג כן לחומרא.

רמב"ם (מסתימת לשון), ראה, רשב"א (מגילה דף ע"א) "ולא נתברר לי פירושו [של הירושלמי]", ריטב"א (מגילה ה' ע"א) "ואין הירושלמי הזה ברור דהא כי

כתיב ולא יעבור אפילו אשמחה נמי הוא דנזכרים ונעשים כתוב שם", שו"ת מהרלב"ח (סימן לב) "בדין הסעודה יש ספק כי כפי הנר' מהירוש' מאחרים אותה ליום

ראשון. וכיון שהביאו הרי"ף ז"ל נראה דראוי לעשות כן... ועם כל זה לענין מעשה אומר שכיון שהרמב"ם ז"ל אין כן דעתו בודאי כמבאר בהלכות שלא כתב שינוי כלל

בענין הסעודה כשחל ט"ו בשבת לא להקדים ולא לאחר כמו שכתב בענין קריאת המגילה והוא הרב בזה המלכות יש לנו לעשו' מעשה ע"פ. גם הרא"ה ז"ל פי' הירוש' באופן לא ימשך הדיון הנזכר ועם היות שאינו סובל פירושו הירוש' לפחות אין ראיה מהרי"ף ז"ל שהביא הירושלמי לפסוק שמאחרים הסעודה ביום ראשון ונר' שטעמם

ז"ל שהתלמוד שלנו חולק על הירוש' כיון שאמרו סתם אבל שמחה אינה נוהגת אלא בזמנה מלבד אותם הקושיו' שהקשה הר"ן כנגד אותו הירוש' מתלמוד שלנו ועם

היות שהוא טרח להשיב עם כל זה בענין כל הראשונים והרמב"ם ז"ל עמיהם נראה שהתלמוד שלנו חולק על אותו הירושלמי ואין לעשות כמותו. גם מצאנו תשו' אחת

לרבני צרפת ז"ל... מכל הלין עבדנו עובד' מהסעודה בשבת", והובא במשנה ברורה (סימן תרפח ס"ק יח), ב"ח, ט"ז (אורח חיים סימן תרפח ס"ק ח), פר"ח.

שער הציון (סק"ל), פר"ח, פמ"ג. ובשם הגרש"א כתבו (הובא בעלון מסביב לשלחן 317) דלא נהגו להחמיר. ויש שהמליצו שיעשה תנאי (מחשש בל תוסיף) ע' חוג

הארץ, ותשובות והנהגות (ח"ג ס' רל"ט).

ישא ברכה, אולם אם אפשר לו, עדיף שיעשה סעודה מיוחדת, ע' כה"ח (ס' תרפח אות מ'), קול אליהו (ח"ב ס' כ"ח), בשם תיקון יששכר.

וראיתי בשם הגר"ש קלוגער (הובא בעלון מסביב לשלחן ע"י ר' יוסף יוסלובסקי) לאסור שכרות בשבת. ודבריו צ"ע דלכאורה פשוט להתיר עי' ב"ק (פב א), ושמ"ק

שם בשם גאון. ועי' מאירי שם, וע' ביצה (ד ע"א) "דרב לא מוקי אמורא עלויה מיומא טבא לחבריה משום שכרות".

משך חכמה (פי' על מגילת אסתר, ט' ל"א) "כי אצל העמים מונין היום - יום וילילה, וא"כ... גזירת המן היה ביום י"ג ולילה שלאחריו...", וע' מקראי קודש (ס' נ"ג).

Even on a regular year, the Rama and Mishna Berura encourage one to celebrate on the eve of Purim with a Seudah, albeit a smaller one than by day⁴⁶. Therefore, in any case one should try to make a Seudah on Motzei Shabbos of פורים משולש, regardless of whether one follows the Meshech Chochmo or not. The only point of controversy is in regard to eating meat at this Seudah. According to the Magen Avraham, one should specifically not eat meat at the evening Seudah, in order to differentiate between the minor Seudah at night and the main Seudah by day⁴⁷. The Meshech Chochmo would seemingly require meat at the evening Seudah⁴⁸, unlike the Magen Avraham.

The Minhag to eat Kreplach (meat-filled dumplings) on Purim is of ancient origin. Although this Minhag should seemingly be observed at the Seudah of Purim, others suggest otherwise, with the following rationale: The reason for eating Kreplach on Purim is since the meat concealed within the pastry is analogous to the veiled manner in which the events of Purim unfolded. If so, the most logical time to eat this traditional cuisine is on the day of Purim itself (i.e. on Shabbos)⁴⁹.

The Chida cites a Minhag that even those residing outside of Yerushalayim who observe Purim on the 14th of Adar, should make an additional Seudah on the 16th of Adar to commemorate the day of celebration in Yerushalayim⁵⁰.

Mishloach Manos: Regarding Mishloach Manos, the general consensus of the Poskim is that it is directly linked with the Mitzva of Seudas Purim, since both share the aspect of Simchas Purim. Hence, according to the Yerushalmi and the accepted ruling of the Poskim, both the Seudah and Mishloach Manos are on Sunday⁵¹. Those who are scrupulous to also eat a Seudah on Friday, should also give Mishloach Manos then⁵². Regarding Shabbos, since many Poskim require (or at least encourage) a Seudas Purim on Shabbos, Mishloach Manos should also be given then⁵³. However, the Chazon Ish was wary of giving Mishloach Manos on Shabbos outright as it may be considered דחול עובדא⁵⁴. To avoid this problem, some suggest that one should have guests at his table on Shabbos and serve them something extra. The guests should specifically intend to acquire the extra portion as their own, so that it can be considered a gift from the host⁵⁵.

Costumes: The Rama toward the end of Hilchos Purim mentions the Minhag to wear masks on Purim to enhance Simchas Purim⁵⁶. Seemingly, on פורים משולש when the primary Seudah is celebrated on Sunday, the correct time to observe this Minhag is on Sunday. Some Seforim cite an additional reason for wearing masks on Purim, namely, so as not to embarrass the poor that are collecting funds on Purim. Since everyone is masquerading incognito, no one needs to be ashamed to solicit money⁵⁷. According to this explanation, Friday (the day of Matonos LaEvyonim) would be the more suitable day. Costumes should not be worn on Shabbos, since one can easily come to violate Shabbos in the process of assembling or trying the costume⁵⁸.

Drasha: The Gemara in Megillah states “ואמר רבי יהושע בן לוי: פורים שחל להיות בשבת - שואלין ודורשין בעניניו של יום” R’ Yehoshua ben Levi said: Purim that occurs on Shabbos, we discuss and preach about the day [of Purim]⁵⁹. According to

⁴⁶רמ"א (או"ח תרצה ס"א) "הגה: ומ"מ גם בלילה ישמח וירבה קצת בסעודה. (תשובת מהרי"ב), משנה ברורה (ס"ק ג) "ירבה קצת בסעודה - ואפילו כשחל הי"ד במוצאי שבת דעשה סעודה חשובה בסעודה שלישית מ"מ צריך להרבות קצת בלילה לכבוד פורים אך אינה סעודה כמו למחר דשם צריך להרבות יותר, מגן אברהם (סימן תרצה סק"ו) "ויש שאין אוכלין בשר בליל" כדי שלא יטעו לו' שה' סעודת פורים (כל בו)."

⁴⁷וכמבואר בפוסקים דיש לאכול בשר דוקא לשמחת פורים, ע' מג"א (סי' תרצ"ו ס"ק ט"ו) "ואפשר לו' דפורים שאני דכתיב ביה שמחה ואין שמח' אלא בבשר ומ"מ קשה דהא י"ט נמי שמחה כתיב ביה ואין חיוב לאכול בשר רק בזמן שב"ה קיים ע"י תקכ"ט לכן נ"ל בלילה עכ"פ לא יאכל בשר דהא בלא"ה יש נמנע' כמ"ש סי' תרצ"ה ס"ב בהג"ה ומ"ש ונ"ל דוק' בלילה קאי אמגילה", וכל עליו פמ"ג (א"א) "ומשמע מהרב [מג"א] דחיוב שמחת פורים בבשר ויין, ופת יש מחלוקת", וע' שו"ת שבט הלי (חלק י סימן יח) "ומה שעמד על המג"א סי' תרצ"ו בענין אכילת בשר מטעם שמחה בפורים, איני ראה שום מקום להשגה דאם וי"ט דמחיוב בשמחה מה"ת לא נשאר חיוב שמחה על בשר דוקא גם בזמן שאין בהמ"ק קיים, אעפ"י שיש דין שמשמחו בשאר דברים עכ"ז א"צ להיות בשמחת בשר דוקא מל"ש פורים שאינו מה"ת לא העדיפו חז"ל פורים איו"ט, מכ"מ למסקנא גם מג"א נוטה דיש ענין שמחת בשר בין ביו"ט בין בפורים, ועיין היטב בפמ"ג שכל דזה מסקנא דמג"א. ויראה הטעם דהא דנקט המג"א בתחלה ק"ו מיו"ט דאין חיוב לאכול בשר, ר"ל כדעת הב"י סי' תקכ"א דתמה על הרמב"ם על חיוב יו"ט לאכול בשר בזה"ד ונהי' דביו"ט עצמו העתיק מג"א בסי' תקכ"ט מצוה לאכול בשר כדעת הרמב"ם והיש"ש, וכן נוטה הב"ח שם, מכ"מ פורים מנ"ל, אבל מסקנא דמג"א כמ"ש פמ"ג דגם בפורים עכ"פ מצוה איכא".

⁴⁸ובענין מנהג אכילת דרעונים: מנהג ירושלים לאוכלן ביום ראשון, אולם בס' פורים המשולש (ר' שריה דבליצקי) כ' לאוכלן במוצאי תענית זכר לאסתר, ע"ש.

⁴⁹ס' מעגל טוב להחיד"ה (השלם עמ' 138) שראה כן אצל הג"ר שאול מאמשרדם.

⁵⁰משנה ברורה (סימן תרפ"ח ס"ק י"ח) בשם משמעות הפוסקים,

⁵¹כפשוטו שיטת המאירי, כנה"ג (ס' תרצ"ה), תיקון יששכר, חוג הארץ, מטה יהודה (ס' תרפ"ח), חזון איש (בסי' קנ"ה אות ב)

⁵²שו"ת מהרלב"ח (סימן לב), ט"ז (אורח חיים סימן תרפ"ח ס"ק ח), קרבן נתנאל, וע' שערי תשובה שכ' ז"ל (סימן תרפ"ח ס"ק ז) "בהשמטות מור וקציעה שהסכים ג"כ

[דהסעודה בט"ז אדר], אך כתב דמ"מ משלוח מנות יהיה בשבת דבר בעתו מה טוב ופרסומי ניסא ע"ש וצ"ע",

⁵³חזון איש (בסי' קנ"ה אות ב) "אפשר דאסור בשבת משום עובדא דחול".

⁵⁴תשובות והנהגות (ח"ג ס' רל"ט) ע"פ הר"ן (נדרים דף לד ע"ב) "אמר ליה לאפקי דאי אזמניה עלה .. דההיא שעתא נמי ככרו [של בעה"ב] היא", ר"ש (מעש"ש פ"א

מ"א), שפת אמת (סוכה דף לה ע"א), ד"ה שם בגמ' אתיא לחם לחם) "ולפ"ז צריכין ליזהר במצה של מצוה שיהי' המצה שלו [שהיה' לו בו דין ממון] דוקא ולאורח על

שלחן הבעה"ב צריך ליתן לו הבעה"ב המצה במתנה ולא סגי מה שהרשהו לאכול דצריך להיות שלו ממש [שיוכל למכרו ולהקדישו דמתנה שא"י להקדישה לא שמה

מתנה כדאי' בנדרים (מ"ח) ע"ש] והעולם אין נזהרין בזה [אכן אפשר דהעולם סומכין ע"ד הרא"ש שהתיר לקדש בטבעת שאולה דאדעתא דהכא יהיב ל'י שיוכל לצאת

בו". וגם יוסיף קצת על המנהג - תשובות והנהגות (שם).

⁵⁵רמ"א (תרצ"ו ס"ח).

⁵⁶ס' ישמח ישראל (פרק ל"א ע' 307) בשם הבעש"ט. ויש הרבה עוד טעמים בספרים למנהג זה: כגון (1) שהנס היה בהסתר (2) או שהגויים התחפשו כיהודים מחמת

פחד (ורבים מע"ה מתיידיים), (3) או שהם לא עשו אלא לפנים ע"פ הגמ' מגילה יב ע"א "שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחאי: מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל

שבאותו הדור כליה? אמרו להם: אמרו אתם - אמרו לו: מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע. - אם כן שבשושן ירגו, שבכל העולם כולו אל ירגו! - אמרו לו: אמרו

אתה - אמרו להם: מפני שהשתחוו לצלם. - אמרו לו: וכי משוא פנים יש בדבר? - אמרו להם: הם לא עשו אלא לפנים - אף הקדוש ברוך הוא לא עשה עמהן אלא

לפנים, והיינו דכתיב (איכה ג') כי לא ענה מלבו".

⁵⁷לקט יושר (חלק א' או"ח) עמוד קנו ענין ד) "ובשבת זו אין ראוי להתקשט יותר משבת אחר, שמא יעשה קשר של קיימא, או שמא יתפור תפירה".

⁵⁸(מגילה ד ע"א). וע' טור (אורח חיים סימן תרפ"ח) "אין קורין את המגילה בשבת אלא מקדימין לקרותה בע"ש וכדי שיזכרו ענין היום דורשין בעניניו", ב"י, מג"א (ס"ק

ט'), ויש להעיר דלשיטת הב"ח ס' תכ"ט דבשאר יו"ט אין דורשין באותו יום דכבר יצא במה שדרש קודם, בפורים שאין חיוב לדרוש לו יום קודם ודאי מודה שחייב בו

ביום. וע' ביאור"ה ס' תר"ט בענין החילוק בין דין זה לדין לו יום (פסחים ו ע"א).

Tosfos, this is a law unique to Purim that falls on Shabbos. When Purim is on Shabbos there lacks any somatic experiences related to Purim (with the exception of על הניסים), and one can easily lose focus on the essence of the day. For this reason, Chazal instituted that the Rabbonim and leaders should speak about the day of Purim, so that it will not be overlooked⁶⁰. Other Rishonim state that this Halacha applies to every year, regardless of the day of the week that Purim occurs⁶¹.

Rashi explains that the topic of discussion in the aforementioned sermon should be an explanation of Megillas Esther. The Ritva similarly comments that the Rav should speak about the miracle of Purim⁶². The Rambam and many other Rishonim argue that the main topic should be about the Halachos of Purim and not necessarily the story itself⁶³. Clearly one who wishes to fulfill both opinions, should speak about both the miracle of Purim and its laws.

Traveling: The laws pertaining to one traveling from Yerushalayim to another city, or vice versa, are extremely complex involving many conflicting opinions. A full discourse of these laws is well beyond the scope of this work. Hence, it will have to suffice with mentioning just one very problematic scenario.

An individual that travels from Yerushalayim to another city may or may not acquire the status of the city he has travelled to. This would depend when he arrived and what his intentions were. If one travels this year from Yerushalayim on Friday morning to another city, and remains there for the entire Shabbos, he may have exempted himself completely from Purim in both places. Simply put, such a person was not yet at the destination city when Friday began (the day of Purim there), and was also not in Yerushalayim on Shabbos (the day of Purim there). This scenario should be avoided, by traveling to one's destination before Friday (i.e. Thursday afternoon or at the least by Friday daybreak)⁶⁴.

Aveilus: The Poskim dispute whether a mourner (residing in Yerushalayim) is required to observe the laws of mourning on the 16th of Adar or does Sunday have the same laws as Purim itself⁶⁵. Regarding Tachanun, according to many Acharonim, Tachanun is said on Sunday by those residing outside of Yerushalayim⁶⁶. The contemporary Poskim in Eretz Yisrael are split on this matter⁶⁷. The Minhag in the US is to say Tachanun on the 16th of Adar⁶⁸.

Chazal tell us that following the coming of Moshiach, all the Yomim Tovim will be annulled with the exception of Purim and Yom Kippur⁶⁹. May we all merit to see the coming of Moshiach speedily, and together celebrate this פורים משולש in Yerushalayim בב"א.

לקיים בנו חכמי ישראל
לזכות רפואה שלימה של גאון ישראל, שר התורה
רבינו אליהו בן מלכה שווי שליט"א
הזקוק לרחמי שמים מרובים, בתשח"י

א פרייליכן פורים,
מאיר הלוי הלמן
פעיה"ק טובב"א

⁶⁰ תוס' (מגילה ד ע"א ד"ה פורים שחל להיות בשבת) "דווקא בשבת לפי שאין קורין ומגילה משום גזירה דרבה אבל בחול א"צ שהרי קורין ומגילה וטפי איכא פרסומי ניסא, רמב"ם (מגילה וחנוכה א ה"ג), פמ"ג (סימן תרפח), שו"ת מנחת יצחק (חלק ז סימן ו) "והעולה מהנ"ל דמנהג העולם שאין דורשין בפורים בחול, אין בכדי רק להפקיע את עצמו מאיזה טעם שיהי', אבל בנוגע לחל בשבת לכולי עלמא מוטל החיוב של שואלים ודורשים ביומו, ויש להחזיר העטרה ליושנה", משנה ברורה (סימן תרפ"ח ס"ק ט"ז) "ושואלין ודורשין בו ביום בהלכות פורים כדי שיזכרו ענין היום וכשחל בחול יוצאין ע"י קריאת מגילה",
⁶¹ רשב"א, מחה"ש (ס' תרפ"ח ס"ו), גר"א (ס' תרפ"ח ס"ו) בדעת המחבר ורמ"א שהשמיטו דין זה, וכ"מ בפנ"י, וע' לח"מ. וע' בקונטרס חנוכה ומגילה (ס' ג') בשם הגרי"ז מבריסק שזה רק חובת הציבור ולא חובת כל יחיד.

⁶² רש"י (מגילה ד ע"א) "שואלין ודורשין - מעמידין תורגמן לפני החכם, לדרוש אגרת פורים ברבים" (וע' פנ"י), ר"ן, ריטב"א "והכא פורים שחל להיות בשבת דורשין בענינו של יום כלומר שדורשין בענינו של סג דרש המגילה", שו"ת מים עמוקים (חלק ב סימן עט) ע"ש, מגן אברהם (סימן תכ"ט ס"ק א) "ומשמע בפ"ק דמגיל דבי"ט עצמו מחייבים לדרוש בענינו של יום כגון פסח ביציאת מצרים ע"ש גבי פורים שחל בשבת", פמ"ג (שם), מחה"ש (שם).
⁶³ תוס' (מגילה ד ע"א ד"ה מאי איריא) שמשוה דין זה לדין ל' יום, רמב"ם (מגילה וחנוכה א ה"ג) "לפיכך אם חל זמן קריאתה בשבת מקדימין וקוראין אותה קודם השבת, ושואלין ודורשין בהלכות פורים באותה שבת כדי להזכיר שהוא פורים", רי"ף, ראי"ש, רשב"א, שו"ת שו"מ (תליתאה ג' ס' כ"ט).
⁶⁴ ע' תשובות והנהגות (ח"ג ס' רל"ט).

⁶⁵ הליכות שלמה (פ"ה ס"ה) בשם הגרש"א כ' שאינו נוהג, והגרי"ש אלישיב שליט"א בקובץ תשובות (ח"א ס' ס"ט) חולק.
⁶⁶ כ"מ בשו"ת תשב"ץ (חלק ג סימן רצח) "יום שלאחריו לסעודה אין אלא לתשלומין", וכ"כ בשו"ת מהרלב"ח (סימן לב) "וביום ראשון מותר בתענית לבני עיירות". ולכאורה תלוי בחקירה אם ט"ז יש דין שמחה (ע' לעיל) ע' ס' אבן פנה (או"ח ס' פ"ג).
⁶⁷ הליכות שלמה (תפילה פ"א ס"ה), וכן הגר"ח קנייבסקי (שאלת רב ח"ב פל"ט) "יתכן שאין אומרים", אולם הגרי"ש אלישיב (הליכות והנהגות פורים עמ' 20) מחמיר, וכן הגר"ש ואזנר (קובץ מבית לוי עמ' מ"ו), והגר"נ קרליץ שליט"א (לקט הלכות מרי"א דינר). (העירוני על זה ותיקנתי במהדורה החדשה).
⁶⁸ בלוח עזרת תורה לא הזכיר מנהג זה, ועליה סומכין רוב קהילות באמריקה. וכן שמעתי בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל.

⁶⁹ מדרש משלי (פרשה ט) "שכל המועדים עתידים בטלים, וימי הפורים אינם בטלים לעולם, שנאמר וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים (אסתר ט כח). אמר ר' אלעזר אף יום הכפורים אינו בטל לעולם, שנאמר והיתה זאת לכם לחקת עולם לכפר על בני ישראל מכל חטאתם אחת בשנה (ויקרא טז לד)". ובאמת בשו"ת הרשב"א (ח"א ס' צ"ג) לא פירש את המאמר הנ"ל על לעתיד לבא, רק על גזירות שמד וכדומה, וז"ל "שאלת מה שאמר במדרש ספר משלי ... ומי הוא זה שיאמר שיבטל מן התורה אפילו אות אחת ואפילו קוצו של יו"ד... תשובה .. נראה לי פירושו שכל המועדים לא הבטיח עליהם יתברך שלא יגרום החטא ביטולם באחד מן הזמנים. וכמו שכתב (איכה ב) שכה ה' בציון מועד ושבת. אבל בימי הפורים הבטיח דכתוב (אסתר ט) לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם. לא יעברו ולא יסוף עשאוהם לא אזהרה. וכן יום הכפורים .. אמנם במהר"ל (תפארת ישראל פ"ג) דחה פי' זה ע"ש מש"כ בביאור הענין. וע' שו"ת רדב"ז (חלק ב סימן תרטו) וז"ל, "גם אני כתבתי על זה כי ח"ו שיתבטלו המועדים דהא כתוב לא תוסיף עליו ולא תגרע ממנו אלא שבזמן ההוא תרבה הטובה והשמחה והמנוחה עד שיהיו כל הימים שיום אצל בני אדם כאלו נתבטלו המועדים אבל ימי הפורים יהיו נזכרים ונעשים אע"פ שאינם מן התורה כי יהיו ישראל זוכרים הצער וכי נמכרו למיתה וכל מה שאירע להם באותו זמן", והוסיף ביאור בחלק ב (סימן תתכח) "וא"ת למה לא יזכרו שעבוד מצרים. י"ל שכבר שכחו אותו בזמן המלכים ובנין הבית אבל ימי הפורים לא נשתכחו בבנין בית שני שלא היתה גאולתם שלימה ופשוט הוא וכן מעיד הכתוב וזכרם לא יסוף מזרעם. ובא רבי והוסיף אף יום הכפורים אינו בטל לעולם מהטעם הראשון לפי שאין השמטה מבטלת ענינו דאדרבה כל מה שיהיה אדם בשמחה ובתענוג מרגיש בעיניו יותר", וע"ע נדה (סא ע"ב), ובס' ראש אמנה (לר"י אברבנאל) פ"ג, שו"ת אפרקסתא דעניא (חלק ד - עניינים שונים סימן שמה), ובחידושי הגר"ז ע"ה ת"פ בפי' אסתר, וקונטרס בעניני חנוכה ומגילה (להגר"ח קרלנשטיין זצ"ל). ועי' ירושלמי (ע"ז פ"א ה"ה) "המועדים אינם בטלים שנאמר אלה הם מועדי", וכ"ה בילקוט שמעוני (ישעיהו רמז שפח), ובמדרש נתנומא (פרשת פינחס סימן יז) "אבל המועדים האלה אינם בטלים לעולם ולא החדשים למה שהם להקב"ה שנאמר (ויקרא כג) אלה מועדי ה' וכתבי (שם) וידבר משה את מועדי ה' ולכך אינם בטלים לעולם ועליהם נאמר (תהלים קיא) סמוכים לעד לעולם עשויים באמת וישר".